

A zártkerti nagyvadtartás hatásának vizsgálata különböző fafajösszetételű erdőállományokban

Győri Judit – Rédei Károly – Juhász Lajos – Szendrei László

Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar
Állattudományi, Biotechnológiai és Természetvédelmi Intézet, Debrecen
gyorijudit@agr.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar vadgazdálkodás Európa szerte elismert. A Kárpát-medence természeti adottságai kedvezőek a nagyvadfajok számára, melynek megfelelő kihasználása a vadászati ágazat egyik legfontosabb feladata. Hazánkban is egyre növekedő igény jelentkezik a tervezhető, átlátható és jövedelmező vadgazdálkodás kialakítására, melynek egyik lehetősége a vadaskertek létesítése. Ugyanakkor a hatályos előírások szerint a vadaskertekben, vadasparkokban nem kiemelt szempont az élőhely vadeltartó képessége a folyamatos takarmányozás miatt. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vadaskertben jóval nagyobb vadállomány-sűrűséget találunk, mint a szabad területeken. Ez jelentős terhelést ró a vadaskert helyszínénél szolgáló területekre, és az ott található lágy- és fás szárú növényekre.

Célunk, hogy az általunk vizsgált vadaskertben (Bagaméri vadaskert) kijelölt mintaterületeinken állandósított méréseket végezhessünk. Ezáltal nyomon követhetővé válik a vadaskertben lévő különböző egyedsűrűségű kertrészletekben a vadállomány vegetációra gyakorolt hatása.

Kulcsszavak: nagyvad, vadaskert, hatás, erdősisítés

SUMMARY

Hungary is well known for its high level game management. In order to develop a concentrated and more profitable game-management new game preserves were established in the last few years. According to the law, in the game-preserves the game bearing capacity is not the most important parameter, because in these areas the feeding is continuous. In practice it means that in game-preserves we find a much higher density of games than in nature. This causes a relative big loading of the area (of the herbaceous and arboreal), where the game-preserves are located.

Our aim is to study the ecological and management issues of forest- and game resources. The scene of these work is a game-preserves related to the Nyírerdő Corporation (Nyíregyháza).

We made forest structure survey to determine the main stand-forming tree species in the area of the game preserves as well as to estimate the number of the measuring points.

Keywords: biggame, game-preserve, effect, forestation

BEVEZETÉS, IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A magyar vadgazdálkodás Európa szerte elismert. A Kárpát-medence természeti adottságai kedvezőek a nagyvadfajok számára, melynek megfelelő kihasználása a vadászati ágazat egyik legfontosabb feladata. Hazánkban is egyre növekedő igény jelentkezik a tervezhető, átlátható és jövedelmező vadgazdálkodás kialakítására, melynek egyik lehetősége a vadaskertek létesítése. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár 2008–2009. évi adatai alapján megállapítható, hogy nagyvadállományunk jelentős része zárt kertekben található; a gím állomány 7,2%-a, a dóm 22,5%-a, az őz 0,38%-a, a muflon 29,5%-a, a vaddisznó 19,8%-a. A vadaskertek kialakítása hosszú múltra nyúlik vissza, az első adat Magyarországról, mely vadaskertre utal a XIII. századból származik (Csöre, 1997). Szokássá vált hazánkban, hogy a nagyobb királyi szálláshelyek köré vadaskertet létesítettek (Nagy, 2007), melyek természetesen eltértek a mai intenzív és félintenzív gazdálkodáson alapuló kertektől (Csöre, 1997). Az 1990-es években bekövetkezett privatizáció a tulajdonviszonyok változását eredményezte, és a mezőgazdasági és az erdei vadkár mérséklése egyre fontosabb kérdéssé vált. Ez természetesen a populáció létszámának jelentős csökkentését eredményezte, és magával vonta a vadászati lehetőségek romlását is. Elindult egy folyamat, melynek eredményeként Magyarországon ma már több mint 100 vadaskert található (Horn, 2004). A vadaskert tudatos tevékenység eredménye, a Magyarországon található 113 kert célja az eredménynövelés. Vadaskertjeink 90%-a disznóskert, hazai vadaskertjeinkben évente mintegy 25 ezer külföldi és 15 ezer belföldi vadász fordul meg (Preis, 2008). A vadaskerteknek fontos szerepe lehet a vadkár csökkentésében, és növelhetik a vadgazdálkodás tervezhetőségét és eredményességét is (Nagy, 2007). Ugyanakkor a hatályos előírások szerint a vadaskertekben, vadasparkokban nem kiemelt szempont az élőhely vadeltartó képessége a folyamatos takarmányozás miatt (Jánoska, 2002). Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vadaskertben jóval nagyobb vadállomány-sűrűséget találunk, mint a szabad területeken. Ez jelentős terhelést ró a vadaskert helyszínénél szolgáló területekre, és az ott található lágy- és fás szárú növényekre.

A vadaskertekben folyó tudományos igényességű hatásvizsgálatok csak néhány éves múltra tekintenek vissza (Jánoska, 2002; Koltay, 2004, 2005), és ezen kutatások is elsősorban a dunántúli területeket érintik. A különböző, e téma keretein belül végzett vizsgálatok változatos eredményeket hoztak. A vadaskertek színhelyeül szolgáló erdőállományok állapotát tekintve mindenképpen változást okozott a bekerített, nagyobb sűrűséggel tartott nagyvad, mégsem lehet azonban kifejezetten csak negatív hatásokról beszélni. Koltay szerint (2004) a vizsgált vaddisznós kertekben a fák egészségi állapotában nem jelentkezett jelentős káros hatás, csak a szőrök és dagonyák környékén. Ezzel szemben a cönológiai felmérések már jelentős degradációról árulkodtak. Megállapítja, hogy vaddisznós kertek üzemeltetése 15–20 évnél hosszabb időszakra nem javasolt egy adott területen.

A vadaskertek kialakításakor figyelemmel kell lenni továbbá arra is, hogy a vadat olyan környezeti és táplálkozási viszonyok között kell tartani, hogy a vad jellegét örökletes tulajdonságait és valamennyi faji sajátosságát megőrizze (Bencze, 1979). A vadaskert létesítésekor, és működése teljes ideje alatt egyik fő szempont a vadállomány életterének megőrzése, fenntartása. Vizsgálataink célja, hogy megfelelő képet kapjunk a Bagaméri vadaskert növényzetének állapotáról, és hozzájáruljunk a fenntartható vadgazdálkodáshoz.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgálatok helyszínéül a Bagaméri vadaskert szolgál, melynek domborzati adottságairól elmondható, hogy síkvidéki terület, átlagos tengerszint feletti magassága 150 m alatti. Területe a cseres-kocsánytalan tölgyes klímába esik, ahol az éves csapadékmennyiség 600 mm, a júliusi középhőmérséklet 20 °C. A területen több talajtípus is megtalálható (humuszos homok, típusos réti talaj, kovárányos barna erdőtalaj, rozsdabarna erdőtalaj). A kert vízellátását egy mesterségesen kialakított vízvezeték rendszerrel oldják meg. A takarmányt egész évben biztosítani tudják. A közelben nincsenek vadföldek, így mesterségesen kell a zöldtakarmányt pótolni.

A vadaskert létesítését 2008 novemberében kezdték el, és 2009 márciusában történt meg a teljes bekerítés, lezárás. Vegyeskert, melyben a vaddisznó a kert teljes területén megtalálható, míg a 32 gímszarvas a vadászkerteri részben mozog. A kert területén belül több kisebb egységet különíthetünk el, melyekben eltérő egyedsűrűség jellemző. A kert ilyen jellegű felosztását az 1. táblázat foglalja össze. A táblázat adatai a vaddisznóra vonatkozó adatokat foglalja össze, hiszen ahogyan már említettem a gímszarvas kizárólagosan a vadászkerterben található meg.

1. táblázat

A Bagaméri vadaskert területi felosztása

Kertrészlet(1)	Egyedsűrűség (vaddisznó/ha)(2)	Területnagyság (ha)(3)
Kankert(4)	1,2	31,15
Tenészkert(5)	0,9	120,45
Vadászkert(6) Kanos(7)	0,7	202,31
Vegyes(8)	0,2	257,41

Table 1: Parts of the Bagamér game-preserve
Parts of the game-preserve(1), Frequency (wildboar/ha)(2), Area (ha)(3), Area of huskers(4), Breeding area(5), Hunting area(6), Only huskers(7), Mixed(8)

A vadaskert működési vázlata látható az 1. ábrán. Jól látható, hogy az egyes kertrészletek rendeltetés szerinti elkülönülése.

Az aktuális erdőtervek adatait felhasználva elemeztük a vadaskert erdőállomány szerkezetét, adatokat feldolgozva meghatároztuk a vonatkozó vizsgálatok mintaterület igényét. Célunk olyan mintaterületek kijelölése volt, amelyek fafaj, talajtípus és koreloszlás szempontjából többé-kevésbé megegyeznek.

A 2. ábrán látható diagram a Bagaméri vadaskert fafaj megoszlását mutatja be százalékos formában. Ezek alapján határoztuk meg azokat a célállományokat, ahol szükséges mérési pontokat létesíteni.

A két legfontosabb célállomány, melyek a legnagyobb arányban vannak jelen a kertben a kocsányos tölgy és az akác. Ezen fafajok esetében koreloszlási vizsgálatokat is végeztünk, mely során arra kerestük a választ, hogy milyen korosztály-eloszlásban található meg a kertrészletben.

1. ábra: A Bagaméri vadaskert működési vázlat rajza

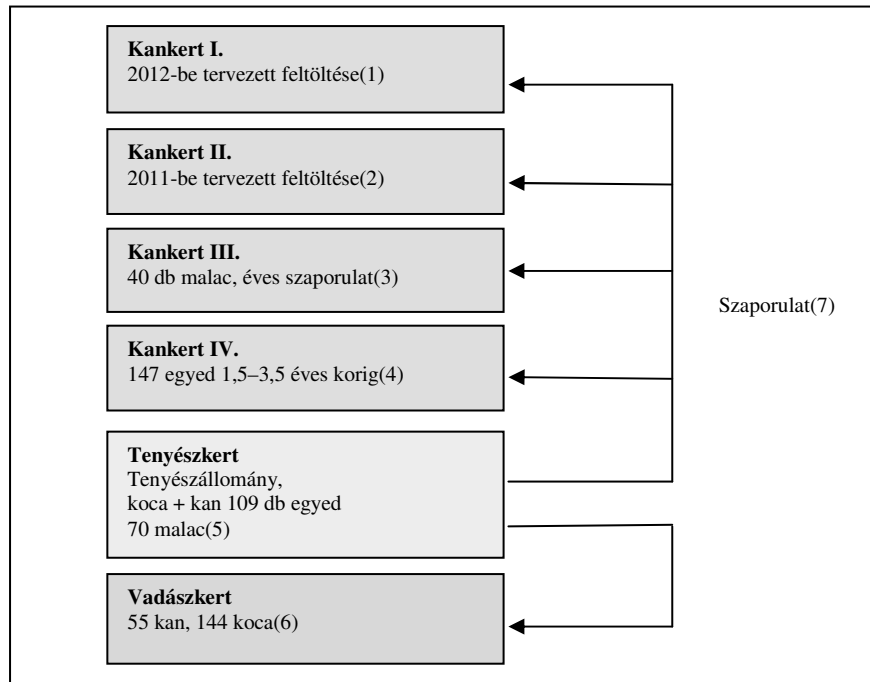


Figure 1: The operational system of the Bagaméri game-preserve
 Area of huskers I, scheduled filling in 2012(1), Area of huskers II., scheduled filling in 2011(2), Area of huskers III. 40 gruntling, annual offspring(3), Area of huskers IV., 147 specimen from age 1,5-year-to age 3,5 year(4), Area of breeding, 109 sow and husker, 70 gruntling(5), Area of hunting 55 husker, 144 sow(6), offspring(7)

2. ábra: Fafajok százalékos megoszlása a Bagaméri vadaskertben

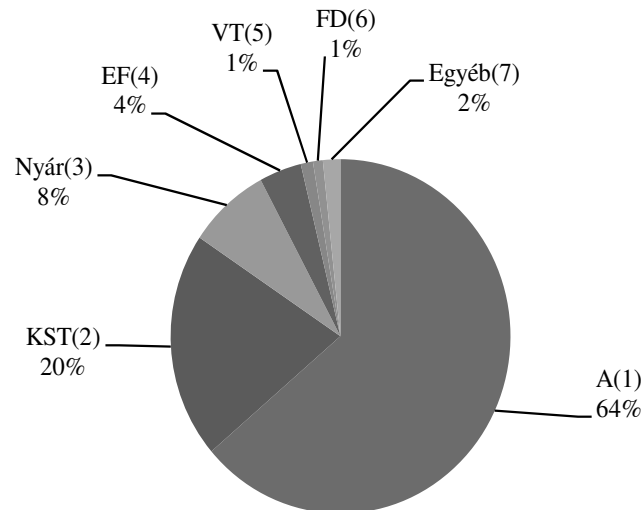


Figure 2: Percentage of tree species in the Bagaméri game preserve
 A: Fehér akác- Black locust (*Robinia pseudoacacia*)(1), KST: Kocsányos tölgy- Pedunculate oak (*Quercus robur*)(2), Nyár-Poplar (*Populus sp.*)(3), EF: Erdeifenyő- Scotch pine (*Pinus sylvestris*)(4), VT: Vörös tölgy-Red oak (*Quercus rubra*)(5), FD: Fekete dió- Black walnut (*Juglans nigra*)(6), Egyéb- Other(7)

EREDMÉNYEK

Az ismertett adatok alapján meghatároztuk a vadaskert területén belül a szükséges a mintaterületek számát, melyet a 2. táblázat foglal össze.

2. táblázat

A kijelölt mintaterületek a Bagaméri vadaskertben

Fafaj(1)	Kertrészlet(2)	Mintaterület száma (db)(3)	Korosztály (év)(4)
Akác(5)	Kankert III.(6)	1	20–30
	Tenyéskert(7)	2	20–30
	Vadászkert(8)	3	20–30
	Kontroll(9)	1	20–30
Kocsányos tölgy(10)	Kankert III.(6)	1	25–40
	Tenyéskert(7)	2	25–40
	Vadászkert(8)	3	25–40
	Kontroll(9)	1	25–40

Table 2: Measuring points in the Bagamér game-preserves

Tree species(1), Parts of the game-preserve(2), Number of measuring point(3), Age class of the trees (year)(4), Black locust(5), Area of huskers III.(6), Breeding area(7), Hunting area(8), Control

A kijelölt mintaterületeken eltérő a vadállomány egyedsűrűsége, illetve a kerten kívül került kijelölésre két kontroll terület mindkét fafaj esetében. A mintaterületek nagysága 25×25m. Minden mintaparcellán belül 10 darab 1 m-es mikrokvadrátban történik az aljnövényzet felvételezése. Célunk, hogy a kijelölt területeken részletes faállomány-szerkezeti, illetve cönológiai vizsgálatokat folytassunk. Ezzel mintegy feltérképezzük a különböző egyedsűrűség mellett megjelenő változásokat az aljnövényzet borítás, a cserjeszint kialakulása, illetve az újulat megjelenése szempontjából. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy ezen vizsgálatok még kezdeti stádiumban vannak, célunk a pontos metodika kialakítása volt, valamint az állandósított mérőhelyek kialakításával a területen a hosszabb távú kutatás feltételeinek megteremtése.

A vadaskertekben folyamatos takarmányozás jellemző, mégis a vadsűrűség sokszor jelentős terhelést ró a vadaskert területén belül található erdőszélekre. Az általunk kijelölt mintaterületek felvételi adatainak értékelésével átfogó képet kapunk majd a Bagaméri vadaskert vegetációjának állapotáról. Ezen vizsgálatok irányt mutatnak egy hosszú távú, fenntartható vadgazdálkodás kialakításához a vadaskert területén belül, mely nem a területek teljes felélésére irányul, hanem figyelembe veszi az élőhely adottságait, és a vadállomány igényeit is.

IRODALOM

Bencze L. (1979): A vadállomány fenntartásának lehetőségei. Akadémiai Kiadó. Budapest.
 Csöre P. (1997): Vadaskertek a régi Magyarországon. Mezőgazda Kiadó. Budapest.
 Horn P. (2004): A gímszarvastenyésztés mint új állattenyésztési ágazat – Az első háziasított nagytestű emlős faj ötezer év óta. Magyar Tudomány. 4: 453.
 Jánoska F. (2002): Vadaskertek szerepe a vadgazdálkodás jövőképében. Nimród Vadászújság. 90. 6: 23–25.
 Koltay A. (2004): Környezetromboló-e a vaddisznóskert? Nimród Vadászújság. 92. 5: 29–30.
 Koltay A. (2005): Erdő vagy vaddisznóskert? Erdészeti Lapok. 140: 25–26.
 Nagy E. (2007): A hazai vadkárok okai és hatása a vadgazdálkodásunkra. Bevezető előadás. A vadgazdálkodás időszzerű kérdései 7. Vajdahunyad Vár. 6–11.
 Országos Vadgazdálkodási Adattár <http://www.vvt.gau.hu/adattar/index.html> (2010. 11. 24.)
 Preisz Gy. (2008): A hazai vadkárok okai és hatása a vadgazdálkodásunkra. Tudósítás, <http://www.vadaszat.net/hirek/2008/vajdahunyad.htm> (2010. 11. 24.)